

مقدمه

شاید بتوان گفت از زمانی که نوع بشر پای بر روی کره خاکی گذاشت زندگی او با طبیعت شروع شد و انسان و طبیعت همواره در یک ارتباط متقابل و نزدیک با یکدیگر بسر برده‌اند و در این فرایند این انسان بوده و هست که با بهره‌گیری از فکر برتر و استعدادهای شگرف خود از این ارتباط بهره برده است.

آیا زندگی و حیات انسان امروز بدون آب و خاک و گیاه امکان پذیر است؟ آب مایه حیات، خاک بستر حیات و هوا مهمترین عامل حیات بشمار می رود و پوشش گیاهی در حفظ این منابع حیاتی حساس ترین و تعیین کننده ترین نقش را ایفاء می کند. وابستگی انسان امروز به مظاهر طبیعت و منابع طبیعی در نقاطی از کره خاکی که تکنولوژی و صنعت هجوم کمتری داشته است گسترده تر و مشهودتر است و منابع طبیعی تجدید شونده سهم بیشتری را در اشتغال و درآمد این جوامع ایفاء می نمایند. جنگلها، مراتع و حوزه های آبخیز پشتوانه ای برای بهبود و افزایش فرآورده های کشاورزی و دامی و حفاظت از محیط زیست محسوب می گردند. این مسئله زمانی روشن تر می گردد که بدانیم امروزه میلیون ها نفر از مردم گیتی از سوء تغذیه رنج می برند و بزرگترین نگرانی جهانی، مسئله تأمین آب شیرین و غذای افراد بشر تلقی می گردد.

بنابراین نقش پوشش گیاهی در عرصه طبیعت نه تنها در ارتباط سه فاکتور مهم حیات یعنی آب و خاک و طبیعت می باشد بلکه اثرات و نقش تعیین کننده دیگری از جمله ایجاد اشتغال، تأمین مواد اولیه کارخانجات، بهبود شرایط محیط زیست، پالایش هوا جذب مواد سمی، رسوب دادن گرد و غبار هوا، تعدیل درجه حرارت، کاهش اثرات مخرب باد و طوفان، تأمین انرژی، ایجاد تفرجگاهها و جلب توریست، حمایت از حیات وحش و حفظ تعادل محیط زیست و از همه مهمتر حفظ تنوع ژنتیکی و... می باشد.

بنابراین کشوری می تواند در مسیر خودکفایی گام بر دارد که منابع طبیعی تجدید شونده آن کشور در مسیر تکامل و تعالی باشد. منابع طبیعی هر جامعه ثروت گرانبهائی آن جامعه است که فقط به نسل حاضر تعلق نداشته بلکه میراثی است که از آیندگان در دست نسل فعلی به امانت گذاشته شده است. اگر بخواهیم در آینده جامعه بهتری داشته باشیم، باید از هر اقدامی در جهت حفظ و احیاء و توسعه این منابع فرو گذاری نکنیم در غیر اینصورت فردای ما توأم با فقر، گرسنگی و محیطی آلوده و غیر قابل زندگی خواهد بود.

جنگل‌ها

مساحت کل منابع طبیعی استان لرستان ۲۱۰۱۶۶۹ هکتار است که از این مقدار ۱۲۱۷۳۱۴ هکتار به جنگل‌ها اختصاص دارد. جنگل‌های استان جزئی از ناحیه رویشی زاگرس محسوب می‌گردد و به‌مانند یک نوار و هم‌راستا با جهت عمومی رشته‌کوه زاگرس از جنوب غرب استان شروع و مرکز استان تا مناطق شمال غربی استان امتداد دارند. اهمیت پوشش گیاهی استان نه‌تنها از نظر اقتصادی بلکه به لحاظ حفاظت از منابع آب‌و‌خاک، تلطیف هوا، تولید اکسیژن و ایجاد جاذبه‌های تفریحی نیز مدنظر می‌باشد.

جدول ۶- سطح جنگل‌های استان لرستان به تفکیک شهرستان

شهرستان	جنگل (هکتار)	درصد جنگل به کل استان
خرم‌آباد	۲۶۹۴۷۷	۲۲.۱
چگنی	۱۱۹۵۰۵	۹.۸
پلدختر	۲۴۲۴۶۵	۱۹.۹
الشتر	۵۸۳۵۱	۴.۸
الیگودرز	۲۸۰۲۰۱	۲۳
ازنا	.	.
دورود	۲۰۳۲۲	۱.۷
کوهدشت	۱۴۷۰۰۹	۱۲.۱
رومشکان	۳۶۵۰	۰.۳
بروجرد	۱۰۴۰	۰.۱
نورآباد	۷۵۲۹۴	۶.۲
جمع	۱۲۱۷۳۱۴	۱۰۰

- پارک‌های جنگلی

جدول ۷- تعداد و مساحت پارک‌های جنگلی استان لرستان

شهرستان	تعداد پارک	نام پارک	مساحت- هکتار
خرم‌آباد	۲	بام لرستان	۷۰۰
		مخملکوه	۴۷۵
دوره چگنی	۱	خرم شوراب	۵۷۰
نورآباد	۱	گاماسیاب	۱۵۹۰
پلدختر	۱	ولیعصر	۱۶۵.۵
کوه‌دشت	۱	شهید کونانی- بلوران	۱۰۹۵
ازنا	۱	سفیدکوه	۳۰
دورود	۱	گهر	۳۵
جمع	۸	-	۴۶۶۰.۵

- ذخیره‌گاه‌ها

جدول ۸- مساحت ذخیره‌گاه‌های استان لرستان

شهرستان	مساحت- هکتار
الیگودرز	۱۲۲۸
بروجرد	۵۴
دورود	۱۰۰
الشتر	۱۱۳
نورآباد	۱۰۰
جمع	۱۵۹۵

سیمای جنگل های استان لرستان

گونه بلوط ایرانی با نام علمی (*Quercus persica*) یکی از مهمترین گونه ها و شاخص جنگلهای استان لرستان محسوب شده که تقریباً بیش از ۶۰ درصد جنگلهای استان را شامل می شود. بجز از گونه بلوط ایرانی، گونه هایی نظیر گلابی وحشی، بلوط مازو، ارژن، بادامک، شن، کیکم، تنگرس، دافنه، لرگ، ارس، گردو، مورد، بنه، کلخونگ، محلب، نارون، پنج انگشتی، مو وحشی، گیلاس وحشی، نسترن، شیرخشت، آلبالوی وحشی، سیاه تلو، زالزالک و ... بصورت همراه با گونه یلوط و یا بصورت تیپهای مجزا، جنگلهای استان را تشکیل می دهند. جنگلهای استان متاسفانه به دلیل استفاده بی رویه و حضور بیش از حد دام در داخل این جنگلها که باعث تعلیف علوفه های زیر اشکوب می شوند و همچنین استفاده از بذر و سرشاخه های درختان و درختچه ها به عنوان علوفه و قطع درختان برای مصارفی نظیر سوخت، پرچین مزارع و محل های نگهداری دامها، استفاده به عنوان مصالح ساختمانی و ... در حال حاضر از وضعیت مناسبی برخوردار نمی باشند و با ادامه این روند، آینده این جنگلها بسیار مبهم می باشد. محصولات جنگلی و مرتعی به استثناء چوب و علوفه قابل تولید از جنگلها و مراتع استان عبارتند از: سقز، علف گاوزبان، گزانگبین، کتیرا، موسیر و بذر بلوط، بادام تلخ، محلب و غیره.

استان لرستان یکی از ۱۱ استان حوضه زاگرس است که وسعت رویشگاه های جنگلی آن حدود **۱۲۱۷۳۱۴** هکتار معادل **۴۳.۳** درصد سطح استان با گونه غالب بلوط پوشیده شده است که حدود **۷.۲** درصد کل جنگل های کشور را تشکیل و از نظر سطح در بین استان های جنگلی کشور در رتبه **سوم** قرار گرفته است.

در حال حاضر تعداد ذخیره گاه های جنگلی استان به **۸** ذخیره گاه رسیده و مجموعاً دارای وسعتی معادل **۱۵۹۵** هکتار و در **۵ شهرستان بروجرد، الیگودرز، سلسله، دلفان و دورود** گسترده شده اند. محاط بذر گیری استان **۹۵۰** هکتار بوده که در **۲** شهرستان واقع شده اند.

همچنین این استان دارای **۱۰** پارک جنگلی به وسعت **۴۷۷۸** هکتار بوده که در **شهرستانهای خرم آباد، پلدختر، ازنا، بروجرد، دورود، الیگودرز، کوهدشت، چگنی و دلفان** واقع شده اند.

مهمترین عوامل انسانی تخریب جنگلهای استان:

۱. استفاده از چوب درختان جهت مصارف سوخت.

۲. گسترش اراضی کشاورزی یعنی تبدیل جنگلها به کشتزار توسط مردم بومی.

۳. بهره‌برداری از معادن و در نتیجه تخریب جنگلها.

۴. گسترش شهرنشینی.

۵. گسترش جاده‌ها.

۶. ایجاد کارخانه‌ها و انبارهای بزرگ.

۷. احداث پارک‌ها و آموزشگاه‌ها.

۸. چرای دام در مناطق جنگلی و تخریب درختان بلوط.

۹. آتش‌سوزی‌های عمدی.